

BIZKAIERAZKO IDAZTI ZAR BAT

ITZULTZAILLE-LANA

Zarra esan dot, baiñan ez da ain zarra. Joan dan mendekoa; 1868'ko loreillaren 5'ekoa.

Badau alatagutziz bere balioa. Lendabizi elebitasunaren edo bi izkuntza batean erabiltzearen adigarririk zarrenetakoa dalako, —Araba'n zarrena—, izparringi batean; eta gero itzulpen bat nola egin erakusteko eredu bikaina dogulako.

Zergaitik? Erderatik euskerara itzak ez baiña gogoe-tak itzultzen dauzalako.

Gaur-egungo itzultzaille txorook ori gogoan artuko ba'lebe, ez leukee egiten daben ainbat astakeri iguingarri-rik egingo.

Ta...lotsagarriena dana... gauko itzultzaille oiek diru-pillo mardulak jasotzen dabez, eta, —askoz lotsagarri-go- oraindik—, Euskatzaindiaren onetsiarekin jarduten dabela lanean?

* * *

FORU ZALE ALA ABERTZALE

Nor ote zan joan dan mendeko gure itzultzaille ura?

Ikus daigun aurrena idaztiaren gala:

"El Fuerista" izeneko izparringian argitaratu zan. Izparringi asko izan doguz izen orrekin Euzkadi'n. Fue-roen maitasuna, au da, Euskalerrriaren nortasunaganako maitasuna errañetaraiño sarturik egoan ba orduan Euzkadi'n.

"El Fuerista" bat Donosti'n irten zan kalera, 1888'an. Izparringi ontan idatzi eban Engrazio Arantzadi "Kizkitza" k. Arana Goiri'k gogor ekin eutsan izparringi oni, "Kizkitza" ri idatzitako eskutitzetan, "fuerozalekeriaren bidez abertzalertasunari aurka egitera zetorrela uste ebalako.

"Kizkitza" k ordea Iortu eban "El Fuerista" karlatar ura abertzale biurtzea. Ala, aurreneko zenbakian "Dios, Patria y Rey" ikurritza ekarren izparringia, J. E. L. ikurritzarekin agertu yakun 1899'ko Loreillaren zenbakian.

* * *

FORU-ZALEEN POZA

Alatagutziz, ez dirudi Sabin lasai gelditu zanik. Ikus

Sabin'en eskutitz oiek, orain arte argitaratu gabe egon diran Sabiñ'en beste eskutitz askoren artean, Aita Mauro Elizondo Estibaliz'ko Abata beneditarrak argitaratu-berri daun "Sabino Arana, Padre de las Nacionalidades" idazti oso-oso garrantzitsuan.

Joan dan mendeko "El Fuerista" onek ez eban Iuzaroan iraun, debekatua izan zan ba Kuba'ko gudate-koan.

Gero, 1932'tik 1934'era, integristek argitaratua "El Fuerista" berri bat kaleratu yakun. Baita, joan dan men-dean Naparroa'ko Korella'n ere beste bat.

Korella, badakizu, Ibero Ibaiez aruntz Naparroa'ren oiñean dago. Iritxi zan araiño Lege Zarrarenganako zaletasuna. Sutsu gaiñera!

"El Fuerista" rik zarrena, ordea, arabarra dogu. Bizitza laburra izan eban, 1868'tik 1877'ra. Sortua ere orduan Araba'n gertatutako arazo zaratatsu bat konpontzeko izan zan ba sortua:

Lege Zarraren araura, agintaritzza bukatzen eban Aldu-na ezin eitekean bereala ostera Aldun izendatua izan. Ba Araba'n 1868 artan, Aldun Nagusi izendatua izan zan Egaña Jauna, eta Aldun Nagusi Ordezko Payueta Jauna, Lege Zarraren arau aren aurka. Asarretu ziran arabar asko eta okerkeri ura zuzentzeko izparringi au irasi eben Ortiz de Zarate buruzagi ebela. Ta beren naia lortu ondoren, euskeraz eta gaztelera kaleratu eben beren alaitasuna.

ITZULPENEA

Euskeratzaillea, nere ustez, gipuzkoarra zan; bizkaieraz egiten daun Gizpuzkoa'koa. Oñatiarra agian, eta, seguruaski apaiza. Eta naiz itzulpena itzez-itze egin ez, nabari yako gaztelera idazkeraren joskera. Aditz laguntzaillea aditz nagusiari erasten dautso, eta aldiak batzuetan ez dauz zuzen erabiltzen, adibidez, "eldusan" esaten dau "eldu da" esan bearrean. "Z" ren orde "S" ipintzen dau; "C" beste batzuetan. Baita "Z" ere. Bete batzutan, "Z" adierazteko "TZ" ere erabili eban ikus gure itzultzaille aren lana, bere idazkeran:

iBici bedi Erregiña?

iBici bedis Foruak!

iBici bedis Baque onian Arabar gustiak?

BLLAKETAN

Eldusan gura guenduen egun ona. Erreguiña gueurejabiac aguindudau barriro nombratu daigusela gueure provinciaco Diputadu generala, forusantuac, archinaco (sic) leguiac, aguinzen daben moduan.

Erregiñac ez dau gura, es, galdu daitezcan arabarren foru onac; gura dau beti eta beti gorde daitesala. Erreguiñac gura dau Arabar gustiac bisidaitesala baque onian, eta astu daijesala lengo guerrac (sic) eta itzan (diran?) gaisto (gaiztakeri, oker,) gustiac. Eta iñoc gueure artian gurabaditu barristatu itzan (diran?) gaistuac errionen foruaren contra, eukidaigula (guk) Erreguiñaren eta foruaren contrario ziquin bat legues. (Mako arteko itzak neureak dira).

Bici bedi Erregiña gueure Jabia!

Bici bedis foruac!

Bici Bedis baque onian Arabar gustiac!

Vitorian Mayetzeco bosgarren egunian milla sortzi-reun irurogueta sortzi garren urtian.

* * *

AOLKU EGOKIAK

Zalantzarik gabe esan daikegu euskeraz ondo mol-datzen zala itzulpen onen egillea. Eta, benetan, obeto idatziko ebala noski, aurrean gatzelerazko idazkia euki ez ba'eban.

Loreillean eman eban II Isabel Erregiñak gure idaz-ti onek goraiptzen daun lege ori, eta, bai noski, ori izango zan Euskalerriri-buruz Erregin arek emandako azkeneko edo ezkenekoetako legea, urte ortako irai-llan izan zan ba erregintzatik jaurtia.

Esan dogun lez, 1877'an il zan Gazteiz'ko "El Fue-rista", baiñan ez aurretik euskaldunoi aolku egokiak emon gabe. Entzun. Oraingoan, ni naiz euskeratzaillea:

"Maita eizue bereiziki eta gauza guztien gaidik egiazko Jaungoiko bakarra. Bera gurtu eben ba gure arbaso agurgarriek ere. Eta gero, maita eizuez aiek itzi euskeran Lege Zar eta oiturak. Lege eta ekandu oiek egin dabe ainbeste mendeetan erri gaixo onen zoriona. Gero, alkar maite eizue; ez eiozue iñoiz bere zuen biotz leialetan sartzen itzi alkarrenganako gorrotoari. Ezta bere ez eiozue iñorri, naiz asko naiz gutxi, naiz aundi naiz txiker, naiz euskaldun nai atzerritar izan, gure askatasunaren kutxa donea lardaskatzen itzi".

* * *

ERRI GAISOA

"Erri gaixoa" esaten dautsoe arabar jator aiek Eus-kalerriri. Ez yake arrazoirik falta. Ordurako milla nai-gabe igaro bait ebazan Euzkadi'k 1833'an karlatarrak gudan asi ziran ezkeru.

Erri mixerablea esaten entsan Orixe'k, gure mende ontan Euzkadi'k igaro bear izan dauzan gaitzei begira. Zer esango ote leuke gaur, gure arteko zatiketa negar-garriari begira?

"Gorrotoari eta alkar-ezin-ikusiarri biotzean lekurik ez emoteko" idatzi euskuen antziñako arabar aiek. Gaur berriz, euskotar abertzaleok alkarrenganako gorrotoz bete-rik gagoz. Zatiturik datza gure Alderdiak, eta zatiketa orren oiñazez lerturik doguz sabindarrok geure biotzak.

* * *

A! nolako ikasbidea emon dauskuen pesoetarrek. Jauregi dala, Benegas dala, Egiagarai dala edo Danbo-renea dala, bazirudian, Alderdi Jeltzalea zatitu zan beza-la, PESOE bere zatitzera zijoala Euzkadi'n.

Ez ordea. Pesoetarrek izan dabe jeltzaleek izan ez eben zugurtasuna, eta, zugurtasun orren ondorioz, pesoetarra ez da erdibitu.

* * *

ALDERDIA TA NORBEREKERIA

Ez yataz gizon oiek batere atsegin. Jauregi Madrid-'ko Jaurlaritzaren Ordezkarri izandatu izan zanean, Eus-kerazaintzaren izenean joan nintzan beragana ikustaldi bat egitera. Jauregi'k ez dau gizabidearen usairik ere. Begirune askorik gabe artu ninduan; ez eustan itzegite-ko astirik emon, eta besterik gabe, Franko bera mintza eitekean era ber-berean, "Euzkadi lur txikia dalako guk ez dogu akademi bat besterik onartuko, Euskaltzaindia; eta akademi orri bakarrik lagunduko dautsagu", esan eustan.

Ori fatxismo utsa da. Era berean esan eikidan: "Eus-kadi txikia dalako, guk ez dogu politikarako Alderdi bat bakarra besterik onartuko". "El Partido Unico"! Fatxis-mu borobilla!!!

Danborenea, eusko-askatasunaren etsai amorratu eta gizon zakarra dala, guztiok dakigun gauza da.

Alatagutziz, ezin ukatu, arazo ontan dotoretasun bikaiñez jardun dala. Naiago izan dau baztarrean gelditu Alderdi zatitu baiño.

Alderdi beren buruak baiño geiago maite dabela, argi erakutsi dauskue, PSOE'ko buruzagiek. Gureak, ez zati batekoak ez bestekoak, ez dira ori egiteko gai izan.

Guk beintzat, baseko jeltzaleak eta alderdikoak ez geran jeltzaleok, maite daigun Alderdi, zati bateko edo besteko buruzagi guztien gaidik.

Gora Sabin'en Alderdi bakarra, bir-bateratua!

LATIEGI'tar BIXENTE